

**OCENIANIE KSZTAŁTUJĄCE
JEST OK
BIULETYN ODN**

Rysunek: Danuta Sterna

**CENTRUM
KSZTAŁCENIA
ZAWODOWEGO
I USTAWICZNEGO
WE WŁOCŁAWKU**

DANE TELEADRESOWE

Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli

87 – 800 Włocławek ul. Nowomiejska 25

www.odn.ckziu.wloclawek.pl

tel. 54 – 232 -63 – 07

email:

odn@ckziu.wloclawek.pl – sekretariat

rekrutacja@ckziu.wloclawek.pl – zapisy

BIULETYN ODN

REDAKCJA:

JOANNA OSOWSKA – WICEDYREKTOR CKZiU DS. ODN

**REKLAMA W BIULETYNIE ODN TO KONKURENCYJNE CENY I SZEROKI KRĄG ODBIORCÓW
ZWIĄZANYCH Z OŚWIATĄ.**

ZAPRASZAMY DO KONTAKTU: odn@ckziu.wloclawek.pl

Ocenianie w prawie oświatowym

Katarzyna Nowacka

Nowelizacja **ustawy o systemie oświaty**, która weszła w życie 31 marca 2015 r. oraz nowe **rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów** obowiązujące od 01 września 2015 roku wprowadziło kilka istotnych zmian w zakresie zasad sprawdzania wiedzy i rozwoju uczniów. Głównym celem nowego systemu oceniania jest precyzyjne przekazanie informacji o osiągnięciach ucznia, jak również jego zaangażowaniu, umiejętnościach i trudnościach w szkole.

Nowelizacja wprowadza również nowy system przeprowadzania egzaminów zewnętrznych szczegółowo uregulowany nowymi rozporządzeniami.

Do ustawy o systemie oświaty wprowadzono przepisy dotyczące:

- ogólnych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (**dodany rozdział 3a**)
- upoważnienia dla ministra do spraw oświaty i wychowania oraz ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do uregulowania, **w drodze rozporządzenia**, szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów odpowiednio w szkołach publicznych oraz w publicznych szkołach artystycznych

Przepisy **rozdziału 3a** ustawy o systemie oświaty, dotyczące oceniania klasyfikowania i promowania, stosuje się począwszy **od roku szkolnego 2015/2016**.

NOWE CELE OCENIANIA

art. 44b ust. 5

Ocenianie osiągnięć edukacyjnych i zachowania ucznia odbywa się w ramach oceniania wewnątrzszkolnego, które ma na celu:

- informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i jego zachowaniu oraz o postępach w tym zakresie;
- udzielanie uczniowi pomocy w nauce poprzez przekazywanie mu informacji o tym, co zrobił dobrze i jak powinien się dalej uczyć;
- udzielanie wskazówek do samodzielnego planowania własnego rozwoju;
- motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu;
- dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach i trudnościach w nauce, zachowaniu ucznia oraz o szczególnych jego uzdolnieniach;

umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej

POJAWIŁ SIĘ NOWY CEL DOTYCZĄCY OCENIANIA KSZTAŁTUJĄCEGO

Ocenianie osiągnięć edukacyjnych i zachowania ucznia odbywa się w ramach oceniania wewnątrzszkolnego, które ma na celu:

- udzielanie uczniowi pomocy w nauce poprzez przekazywanie mu informacji o tym, co zrobił dobrze i jak powinien się dalej uczyć;
- udzielanie wskazówek do samodzielnego planowania własnego rozwoju.

Zmiany w zakresie wewnątrzszkolnego oceniania w stosunku do dotychczasowych rozwiązań

- jednoznacznie określono obowiązek udostępniania uczniowi i jego rodzicom (na ich wniosek) do wglądu sprawdzonych i ocenionych pisemnych prac ucznia oraz innej dokumentacji dotyczącej oceniania (statut szkoły powinien określać sposób udostępniania dokumentacji dotyczącej oceniania)

art. 44e ustawy o systemie oświaty – po zmianie

(...)

2. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców. W szkole policealnej oceny są jawne dla ucznia.

3. Nauczyciel uzasadnia ustaloną ocenę w sposób określony w statucie szkoły.

4. Sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi i jego rodzicom. W szkole policealnej sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi.

5. Na wniosek ucznia lub jego rodziców dokumentacja dotycząca egzaminu klasyfikacyjnego, o którym mowa w art. 16 ust. 11, art. 20zh ust. 3 i 3a, art. 44k ust. 2 i 3 oraz art. 66 ust. 1b, egzaminu poprawkowego, o którym mowa w art. 44m ust. 1, zastrzeżeń, o których mowa w art. 44n, oraz inna dokumentacja dotycząca oceniania ucznia jest udostępniana **do wglądu** uczniowi lub jego rodzicom.

6. W szkole policealnej dokumentacja, o której mowa w ust. 5, jest udostępniana uczniowi do wglądu na jego wniosek.

7. Sposób udostępniania dokumentacji, o której mowa w ust. 4 i 5, określa statut szkoły.

art. 44u 2-6 u.s.o. – podobne rozwiązanie odnoszące się do szkół dla dorosłych

- wprowadzona została możliwość ustalania opisowych ocen: bieżących oraz klasyfikacyjnych (śródrocznych i rocznych) nie tylko w klasach I-III szkoły podstawowej, ale również na wyższych etapach edukacji – począwszy od klasy IV szkoły podstawowej, jeżeli zostanie to przewidziane w statucie szkoły

art. 44i ust. 3-6 ustawy o systemie oświaty – po zmianie

3. Począwszy od klasy IV szkoły podstawowej:

1) oceny bieżące i śródroczne oceny klasyfikacyjne z obowiązkowych i dodatkowych

zajęć edukacyjnych oraz zajęć, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie

art. 13 ust. 3, a także śródroczna ocena klasyfikacyjna zachowania są ustalane w sposób określony w statucie szkoły;

2) roczne, a w szkole policealnej - semestralne, oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych oraz roczna ocena klasyfikacyjna zachowania są ustalane według skali określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 44zb.

4. Począwszy od klasy IV szkoły podstawowej, oceny bieżące oraz śródroczne i roczne oceny klasyfikacyjne ze wszystkich albo wybranych obowiązkowych lub dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz zajęć, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 13 ust. 3, a także śródroczna i roczna ocena klasyfikacyjna zachowania mogą być ocenami opisowymi, **jeżeli statut szkoły tak przewiduje.**

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, roczne oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych oraz roczna ocena klasyfikacyjna zachowania są ustalane również według skali określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 44zb.

6. Końcowe oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych oraz końcowa ocena klasyfikacyjna zachowania są wyrażane według skali określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 44zb.

- zmieniony został termin wnoszenia zastrzeżeń przez ucznia lub rodzica, w przypadku gdy roczna ocena klasyfikacyjna z zajęć edukacyjnych lub roczna ocena zachowania została ustalona niezgodnie z przepisami prawa dotyczącymi trybu ustalania tej oceny

art. 44n ust. 3 ustawy o systemie oświaty – po zmianie

(...)

3. Zastrzeżenia, o których mowa w ust. 1 i 2, zgłasza się od dnia ustalenia rocznej, a w szkole policealnej - semestralnej, oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych lub rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania, nie później jednak niż **w terminie 2 dni roboczych** od dnia zakończenia rocznych, a w szkole policealnej - semestralnych, zajęć dydaktyczno-wychowawczych

- zrezygnowano z uzależnienia promowania ucznia od oceny nagannej zachowania

1 września 2015 roku weszło w życie **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych** (Dz. U. z 2015 r., poz. 843).

Zmiany w zakresie oceniania, klasyfikowania i promowania w stosunku do dotychczasowych rozwiązań, w szkołach dla dzieci i młodzieży.

- wprowadzono możliwość zwolnienia ucznia przez dyrektora szkoły z wykonywania określonych ćwiczeń fizycznych na zajęciach wychowania fizycznego, na podstawie opinii o ograniczonych możliwościach wykonywania przez ucznia tych ćwiczeń, wydanej przez lekarza, na czas określony w tej opinii (*z jednoczesnym zachowaniem możliwości całkowitego zwolnienia ucznia z realizacji zajęć wychowania fizycznego*);
- określono, które z rocznych, a w szkole policealnej – semestralnych, ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych, ustalonych w stopniach według skali podanej w rozporządzeniu, są uznawane za oceny pozytywne, a które za negatywne wskazano, że w przypadku zajęć wychowania fizycznego przy ustalaniu oceny, oprócz wysiłku wkładanego przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki tych zajęć, należy brać pod uwagę również **systematyczność udziału w tych zajęciach oraz aktywność ucznia w działaniach podejmowanych przez szkołę na rzecz kultury fizycznej**;
- doprecyzowano, że informacje jakie powinna uwzględniać śródroczna i roczna opisowa ocena klasyfikacyjna odnoszą się do uczniów uczących się na każdym etapie edukacyjnym, a nie tylko do uczniów I etapu edukacyjnego;
- doprecyzowano, że w przypadku plastyki, muzyki, zajęć artystycznych, zajęć technicznych, informatyki, zajęć komputerowych oraz wychowania fizycznego, sprawdzian wiadomości i umiejętności ucznia, ma przede wszystkim formę zadań praktycznych;

- określono termin ustalenia przez komisję rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania w przypadku wniesienia zastrzeżeń do trybu ustalania tej oceny - **5 dni od zgłoszenia zastrzeżeń**;
- określono, jakie funkcje spełnia ocenianie bieżące ucznia, co jest związane z wprowadzeniem w ustawie o systemie oświaty możliwości ustalania ocen bieżących w formie opisowej na każdym etapie edukacyjnym.

§ 14. Ocenianie bieżące z zajęć edukacyjnych ma na celu monitorowanie pracy ucznia oraz przekazywanie uczniowi informacji o jego osiągnięciach edukacyjnych pomagających w uczeniu się, poprzez wskazanie, co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć.

- doprecyzowano, że egzamin klasyfikacyjny oraz sprawdzian wiadomości i umiejętności ucznia z zajęć praktycznych, zajęć laboratoryjnych i innych obowiązkowych zajęć edukacyjnych, których programy nauczania przewidują prowadzenie ćwiczeń lub doświadczeń, ma formę zadań praktycznych;
- wprowadzono przepis regulujący skład komisji przeprowadzającej egzamin klasyfikacyjny, w przypadku ucznia, który przeszedł z innego typu szkoły i kontynuuje we własnym zakresie naukę języka obcego nowożytnego jako przedmiotu obowiązkowego lub uczęszcza do oddziału w innej szkole na zajęcia z tego języka;
- zrezygnowano z konieczności powoływania do komisji przeprowadzającej sprawdzian wiadomości i umiejętności ucznia dwóch nauczycieli prowadzących takie same zajęcia edukacyjne, przyjmując ujednolicony skład tej komisji ze składem komisji przeprowadzającej egzamin poprawkowy;
- dookreślono warunki promocji ucznia realizującego obowiązek szkolny lub nauki w formie edukacji domowej, do klasy programowo wyższej lub ukończenia szkoły z wyróżnieniem; w przypadku uczniów realizujących obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą nie ustala się oceny zachowania;
- rozszerzono zakres działań podejmowanych przy realizacji projektu edukacyjnego w gimnazjum – po publicznej prezentacji rezultatów projektu wprowadzono podsumowanie pracy uczniów nad tym projektem;

- wskazano warunki realizacji danego projektu edukacyjnego, które określa dyrektor gimnazjum po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej;
- zrezygnowano z dotychczasowego rozwiązania, zgodnie z którym dyrektor gimnazjum określał warunki realizacji danego projektu edukacyjnego w porozumieniu z radą pedagogiczną;
- wskazano, że w przypadku gdy uczeń uczęszczał na zajęcia religii i zajęcia etyki, do średniej rocznych i końcowych ocen klasyfikacyjnych ucznia wlicza się ocenę ustaloną jako średnia ocen z odpowiednio rocznych lub końcowych ocen klasyfikacyjnych uzyskanych z tych zajęć; jeżeli ocena ustalona jako średnia ocen z rocznych lub końcowych ocen klasyfikacyjnych z zajęć religii i zajęć etyki nie jest liczbą całkowitą, ocenę należy zaokrąglić do liczby całkowitej w górę;
- wskazano, które typy szkół ponadgimnazjalnych można ukończyć z wyróżnieniem (zasadniczą szkołę zawodową, liceum ogólnokształcące i technikum).

Zmiany w zakresie oceniania, klasyfikowania i promowania w stosunku do dotychczasowych rozwiązań w szkołach dla dorosłych.

- odstąpiono od określenia w rozporządzeniu warunków dopuszczenia słuchacza do egzaminu semestralnego z danych zajęć edukacyjnych w przypadku uzyskania przez niego ocen uznanych za negatywne w ramach wewnątrzszkolnego oceniania;
- w przypadku zajęć edukacyjnych, co do których rozporządzenie nie przewiduje formy egzaminu, wprowadzono swobodę w decydowaniu (egzamin pisemny czy ustny) na poziomie oceniania wewnątrzszkolnego;
- doprecyzowano przepisy dotyczące terminów przystępowania do egzaminów semestralnych w terminie dodatkowym i egzaminów poprawkowych (*po zakończeniu zajęć w semestrze jesiennym nie później niż do końca lutego lub po zakończeniu zajęć dydaktycznych w semestrze wiosennym nie później niż do dnia 31 sierpnia*);
- zrezygnowano z wprowadzania szczegółowych rozwiązań dotyczących oceniania, klasyfikowania i promowania w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe na podstawie modułowego programu nauczania;

- doprecyzowano, że słuchacza szkoły dla dorosłych, który nie otrzymał promocji na semestr programowo wyższy, dyrektor szkoły skreśli, w drodze decyzji, z listy słuchaczy (art. 44z u.s.o);
- wskazano, że w przypadkach losowych lub zdrowotnych dyrektor szkoły dla dorosłych na pisemny wniosek słuchacza może wyrazić zgodę na powtarzanie semestru, z tym, że słuchacz może powtarzać semestr jeden raz w okresie kształcenia w danej szkole (art. 44z ust. 3 i 4 uso); usunięto możliwość wyrażenia zgody na powtarzanie semestru po raz drugi w tej samej szkole;
- określono formy i sposób przeprowadzania egzaminu semestralnego (§ 25 rozporządzenia);
- określono tryb przeprowadzania egzaminów semestralnych (§ 26 rozporządzenia);
- dookreślono, że zwolnienia z realizacji niektórych zajęć edukacyjnych dotyczą wyłącznie słuchaczy szkół policealnych, ponieważ w obecnym stanie prawnym szkołą dla dorosłych prowadzącą kształcenie zawodowe jest tylko szkoła policealna dla dorosłych;
- uwzględniono możliwości przedstawienia przez słuchacza odpowiedniego dokumentu poświadczającego wcześniejsze zdobycie tytułu zawodowego, uzyskanego w innym państwie członkowskim UE, państwie członkowskim EFTA – stronie umowy o EOG lub Konfederacji Szwajcarskiej, na podstawie którego słuchacz może być zwolniony z obowiązku odbycia praktycznej nauki zawodu w całości lub w części.

31 marca 2015 r. utraciło moc ***Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.***

Do ustawy o systemie oświaty wprowadzono ponadto przepisy dotyczące:

- ogólnych warunków przeprowadzania egzaminów zewnętrznych: sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie (**dodany rozdział 3b**)
- upoważnienia dla ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do uregulowania, w drodze rozporządzenia, szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego oraz szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 kwietnia 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie (Dz. U. z 2015 r., poz. 673) - *przepisy rozporządzenia szczegółowo opisują zadania okręgowych komisji egzaminacyjnych, szkół, placówek, podmiotów przeprowadzających kwalifikacyjne kursy zawodowe, pracodawców oraz osób zaangażowanych w organizację i przeprowadzanie tego egzaminu.*

1 września 2015 roku weszło w życie **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego** (Dz. U. z 2015 r., poz. 959) - *w nowym rozporządzeniu zawarto szczegółowe regulacje organizacyjno-techniczne dotyczące przeprowadzania egzaminów zewnętrznych od roku szkolnego 2015/2016.*

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty – inne zmiany

Art. 3 pkt. 18b ustawy o systemie oświaty

W art. 3 ustawy o systemie oświaty dodano nowy punkt 18b wprowadzający określenie „**niepełnosprawność intelektualna**” zamiast „**upośledzenie umysłowe**”.

Zgodnie z tym przepisem „*ilekroć w przepisach ustawy o systemie oświaty jest mowa o upośledzeniu umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym lub głębokim należy przez to rozumieć niepełnosprawność intelektualną w stopniu odpowiednio lekkim, umiarkowanym, znacznym lub głębokim*”.

Zmiana katalogu zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę (art. 5 ust. 7 pkt 1a i 3 u.s.o.)

Organy prowadzące szkoły lub placówki są zobowiązane do zapewnienia warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym.

Zmiana w zakresie zadań dyrektora szkoły lub placówki (art. 39 ust. 1 pkt 10 u.s.o.)

W ramach katalogu zadań i kompetencji dyrektora określonych w art. 39 ust. 1 ustawy o systemie oświaty dodano pkt. 10, w myśl którego dyrektor szkoły odpowiada za realizację zaleceń wynikających z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ucznia.

MOTYWACJA - BEZ NIEJ NIE MA SUKCESU

Małgorzata Dąbrowska

Aby osiągnąć efekty nauczania szkolnego, uczeń musi chcieć się nauczyć, musi posiadać jakiś cel, który pragnie osiągnąć przez naukę szkolną. Jeśli uczeń nie będzie dążył do tego, aby się czegoś nauczyć, to mimo stosowania najlepszych środków przekazywania wiedzy, nie uzyskamy tego, aby opanował ją trwale lub też stosował w praktyce.

Wyniki ankiety „Motywacja do nauki” (rok szkolny 2004/2005) opracowane przez mgr Mariolę Trzcińską wykazują, że **poziom motywacji do nauki najbardziej obniżają nudne lekcje, trudność materiału oraz niesprawiedliwe ocenianie.**

Oto lista demotywatorów:

- brak pomocy ze strony nauczyciela – 10%
- mało wymagający nauczyciel – 5%
- brak zainteresowania rodziców – 10%
- niesprawiedliwe ocenianie – 50%
- lek przed ocenianiem – 20%
- nudne lekcje – 55%
- zbyt wymagający nauczyciel – 25%
- trudny materiał – 50%
- słaba ocena – 35% inna przyczyna (jaka?) - za dużo nauki w domu – 10%
- lenistwo – 5%

Inne wyniki tej samej ankiety wykazują, że **poziom motywacji do nauki najbardziej podnosi możliwość otrzymania dobrej oceny** (motywacja zewnętrzna), ale **także zainteresowanie materiałem** (motywacja wewnętrzna). Co ciekawe, duże znaczenie przywiązują uczniowie także do tego, aby nauczyciel był miły i życzliwy

Oto najsilniejsze motywatory:

- chęć bycia najlepszym – 30%
- twoje zainteresowania – 40%
- chęć zdobywania wiedzy – 20%
- zachęty i pochwały rodziców – 25%
- miły i życzliwy nauczyciel – 40%
- możliwość otrzymania dobrej oceny – 60%
- ciekawie prowadzone lekcje – 35%
- inna przyczyna (jaka?) – 0%

Z kolei M. Tyszkowa (1968) za niemieckim psychologiem G. Rosenfeldem podaje 8 grup motywów uczenia się dzieci i młodzieży, należą do nich:

- uczenie się dla uczenia,
- uczenie się w celach korzyści osobistych,
- uczenie się ze względu na utożsamianie się z grupą,
- pragnienie osiągnięcia powodzenia i uniknięcia niepowodzenia,
- uczenie się ze względu na nacisk i przymus,
- poczucie obowiązku,
- praktyczne cele życiowe,
- uczenie się ze względu na potrzebę społeczną.

Według dr Tomasza Biernata (Biernat, Dla Rodziców... i nie tylko) motywacje do nauki mogą ograniczać :

1. Brak niezbędnej energii potrzebnej do nauki.

Powodów najczęściej należy szukać w rodzinie- dziecko nie dostaje właściwego wsparcia ze strony rodziców, którzy nie interesują się jego nauką, uważają, że nic nie potrafi, przynosi wstyd i „nic z niego nie będzie”. Demotywatorem to również kłótnie w domu, konflikty, agresja, brak kontaktu emocjonalnego.

2. Brak celów.

Każdy z nas musi mieć cele dla siebie osiągalne, rzeczywiste. realne. Również uczeń. W dodatku cele szkolne powinny być „bliskie życia”. Uczeń powinien wiedzieć po co się uczy, czy mu się to przyda później. Dlatego tak ważne jest w ocenianiu kształtującym zapoznanie uczniów z celami lekcji na jej początku (tzw. cele sformułowane w języku ucznia).

3. Brak określonych i usystematyzowanych działań.

Motywacji do nauki nie ma też wtedy ,kiedy dziecko nie posiada odpowiednio zorganizowanego miejsca do nauki, harmonogramu dnia, nie jest nauczone systematyczności. Chaos w miejscu nauki powoduje też chaos w głowie!

4. Brak konsekwencji i wytrwałości.

Dotyczy to przede wszystkim rodziców. Trzeba dziecko dopilnowywać, sprawdzać, poświęcać mu czas. Dziecko pozostawione samo sobie (szczególnie, gdy nauka sprawia mu kłopoty)szybko straci chęci i „ucieknie „w świat komputerowy!

Motywację do nauki osłabiają także: niewłaściwe stosunki między nauczycielem i dzieckiem, nieprawidłowe funkcjonowanie dziecka w klasie, negatywny wpływ grup rówieśniczych.

Motywację hamuje również :

- brak wiary w swoje możliwości,
- błędne odczytywanie swoich pragnień,
- obawa przed porażką i nowością,
- często wynikająca z tego bierność,
- negatywne nastawienie.

Jaka motywacja decyduje o tym, że ludzie uczą się, doskonalą swój warsztat pracy, zdobywają nowe umiejętności? Jak wzbudzić w uczniach taką motywację?

Jednym z prostszych sposobów jest uświadomienie uczniom tego, że.....

- To jest dla mnie ważne.
- Muszę to lepiej poznać, zrozumieć.
- To mi się w życiu przyda.
- To jest ciekawe i przydatne dla mnie.
- To mnie rozwija.
- To mnie przybliży do celu.
- Chcę się uczyć !!!!!

Bibliografia:

Bąbel Przemysław, Wiśniak Marzena, **Bez motywacji nie ma efektów** (*Psychologia w Szkole*.

- 2008, nr 3),

Biernat T.; Dla Rodziców... i nie tylko, <http://www.sphyszne.itl.pl/km/km5/km05.html>,

Sawiński Julian Piotr, **Edukacja sukcesu** (*Dyrektor Szkoły*. - 2009, nr 1),

Trzcinska M.; Motywacja do nauki, <http://www.zs.ozimek.pl/trzcinska/analiza2.html>,

[Motywacja](#) do nauki, <https://www.ore.edu.pl/.../89-mini-kursy-dla-uczni-zdolnego>.

MOTYWUJĄCA FUNKCJA OCENY NA PRZYKŁADZIE

INFORMACJI ZWROTNEJ

Monika Eska – Kaszubowska

Czy powszechnie stosowana w szkole ocena sumująca wyrażona stopniem, procentami, punktami czy symbolami może być motywująca? Wyniki badań przeprowadzonych wśród uczniów¹ wskazują, że same stopnie nie dają żadnego zysku w nauce. Na motywację uczniów uzdolnionych mają pozytywny wpływ, zaś na uczniów o przeciętnych możliwościach zdecydowanie negatywny. Bywa, że nauczyciele do stopnia dodają komentarz pod pracą ucznia. Przyjrzyjmy się wpływowi tego typu informacji: zysk w nauce wynosi 0%, zaś wpływ na motywację jest identyczny jak w przypadku oceny wyrażonej jedynie stopniem. Uczeń, który oprócz informacji zwrotnej otrzymał stopień nie jest zainteresowany czytaniem komentarza. Najbardziej chciałby wiedzieć, czy został potraktowany sprawiedliwie przy wystawianiu czwórki czy trójki. Można przypuszczać, że uczy się dla stopnia, a nie dla wiedzy. Największy pozytywny wpływ na naukę i motywację mają oceny w formie informacji zwrotnej. W 30% wpływają na wzrost zainteresowania nauką i mają pozytywny wpływ na wyniki uczniów. Słuszność opisanych powyżej wniosków potwierdzają analizy Johna Hatte – profesora Auckland University z Nowej Zelandii. Od 15 lat zajmuje się on interpretowaniem wyników badań z zakresu edukacji prowadzonych na całym świecie. Rezultatem jego prac było wyodrębnienie 11 czynników o najsilniejszym pozytywnym wpływie na uczenie się uczniów.²

Są to w kolejności efektu:

1. Samoocena,
2. Ewaluacja formatywna,
3. Informacja zwrotna,

¹ Dylan Wiliam, *Jak oceniać, aby uczyć*, str.55

² John Hattie, *Visible Learning- a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*, London; Routledge, 2009

4. Relacja nauczyciel- uczeń,
5. Nauczanie w oparciu o rozwiązywanie problemów,
6. Cele będące wyzwaniem,
7. Wpływ rówieśników,
8. Zaangażowanie rodziców,
9. Uczenie się w małych grupach,
10. Motywacja,
11. Zadawanie pytań

Jak widzimy, informacja zwrotna zajmuje bardzo wysoką, trzecią pozycję.

Konieczność dawanie uczniom informacji zwrotnej na temat ich postępów nie jest uzasadniona jedynie naukowo. Powinniśmy zdawać sobie sprawę, że jest ona obowiązkiem każdego nauczyciela określonym w *Podstawie programowej: Każdy uczeń oceniany jest na co dzień, w trakcie całego roku szkolnego przez swoich nauczycieli. Właściwie stosowana bieżąca ocena uzyskiwanych postępów pomaga uczniowi się uczyć, gdyż jest formą informacji zwrotnej przekazywanej mu przez nauczyciela. Powinna ona informować ucznia o tym, co zrobił dobrze, co i w jaki sposób powinien jeszcze poprawić oraz jak ma dalej pracować. Taka informacja zwrotna daje uczniom możliwość racjonalnego kształtowania własnej strategii uczenia się ,a zatem także poczucie odpowiedzialności za swoje osiągnięcia,. Oceniania bieżące powinno być poprzedzona przekazaniem uczniowie kryteriów oceniania, czyli informacji, co będzie podlegało ocenie i w jaki sposób ocenianie będzie prowadzone.*³ *Ustawie o systemie oświaty. Od 1 września także statuty szkół zostały uzupełnione o wpis zgodny z wymaganiami ustawy o ocenianiu. Oto przykład zapisu: W ocenianiu bieżącym nauczyciel przekazuje uczniom ustnie lub pisemnie informacje o osiągnięciach edukacyjnych pomagających w uczeniu się poprzez wskazanie, co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak dalej powinien się uczyć.*⁴

Informacja zwrotna (IZ), zwana także oceną kształtującą lub komentarzem edukacyjnym. Jej celem jest wsparcie ucznia w procesie uczenia się oraz pomoc w planowaniu poszerzania wiedzy i rozwijania umiejętności. Informacja zwrotna opiera się na kryteriach, które wcześniej nauczyciel podał uczniom do wiadomości. IŻ zawiera następujące elementy:

³ Podstawa programowa z komentarzami, MEN , str.11-12

⁴ <http://www.ceo.org.pl/pl/ok/news/ocenianie-biezace-w-statucie-szkoly>

1. wyszczególnienie i docenienie dobrych elementów pracy ucznia (++)
2. odnotowanie tego, co wymaga poprawienia lub dodatkowej pracy ze strony ucznia (-)
3. wskazówki – w jaki sposób uczeń poprawić pracę (Δ)
4. Wskazówki- w jakim kierunku uczeń powinien pracować dalej (\nearrow)

Ad 1 . Ważne jest, by IZ zaczynała się od mocnych stron ucznia. Sukcesy motywują, wpływają na wzrost wiary we własne możliwości. A co ważne, otwierają na przyjmowanie kolejnych elementów IŻ. Przykładowe formułowania komunikatów: *Mocna stroną Twojej pracy jest...*, *Dobrze wykonałaś/eś...*, *Podoba mi się...*, *Możesz być bardzo zadowolony z ...*

Nie należy zapomnieć o dokładnym określeniu tego, za co uczeń został doceniony.

ad 2. Kolejną częścią IZ jest przekazanie uczniowi informacji o niedociągnięciach. Przydatne mogą być sformułowania typu: *Zauważyłam/em błąd...*, *Widzę, że ...*, *Wychwyciłam/Em następujące błędy...*, *Odnosiłam/em kilka braków....*

Zdecydowanie unikamy form typu: *Nie zrobiłaś/eś...*, *Niedobrze napisałaś/eś...*, *Źle obliczyłaś/eś...*

ad 3. Przedostatni element informacji zwrotnej symbolizuje delta oznaczająca wzrost kompetencji ucznia. W tym miejscu nauczyciel przekazuje uczniowi instrukcje do poprawy posługując się zwrotami: *Podaj...*, *Zastąp...*, *Przekształć...*, *Popraw...*, *Przepisz... itp.*

Wskazówki powinny być jasne, konkretne i zwięzłe.

ad 4. IZ należy zakończyć rekomendacjami na przyszłość. W tym punkcie można pokazać uczniowi zachęcający cel, postawić pytanie wzbudzające refleksję, zachęcić do podjęcia nowego wyzwania. W przypadku niezbyt dobrej pracy nauczyciel może mieć problem z formułowaniem wskazówek. Należy zawsze pamiętać, że każda IZ ma indywidualny charakter, jest skierowana do konkretnego ucznia.

Pisanie IZ pod pracą każdego ucznia jest czynnością czasochłonną. W początkowej fazie stosowania tej formy oceny możemy skorzystać z techniki *Dwie gwiazdy, jedno życzenie* zabierającej nieco mniej czasu. Polega ona na docenieniu 2 rzeczy w pracy ucznia i udzieleniu jednej wskazówki- wszystko zgodnie z wcześniej ustalonymi kryteriami. Można także skorzystać z formy tabelki, do której wpisujemy kryteria oceniania. Przy każdym z nich

umieszczamy rubrykę. Zaznaczamy w niej, czy dany punkt został wykonany dobrze, częściowo czy źle. Dodajemy komentarz, co i w jaki sposób uczeń powinien poprawić (jeżeli praca tego wymaga), zamieszczamy rekomendacje do dalszej pracy.⁵

IZ możemy także podać uczniowi w formie ustnego, czteroelementowego komentarza. Jest bardzo potrzebna w pracach podczas lekcji, gdy uczniowie zdobywają nową wiedzę bądź doskonalą swoje umiejętności. Nie zawsze jednak jest skuteczna, bywa, że uczniowie nie są w stanie zapamiętać wszystkich wskazówek.

IZ może być przekazana uczniowi także przez innego ucznia jako ocena koleżeńska. Zgodnie z przyjętymi kryteriami uczniowie wystawiają kolegom ocenę kształtującą stosując przykładowo opisaną wyżej technikę *Dwie gwiazdy, jedno życzenie* lub formę kanapki polegającą na umieszczeniu na górze i na dole mocnych stron pracy, a w środku sugestii, co można zrobić lepiej.⁶

Wielu nauczycieli ma wątpliwości, czy można pogodzić ocenianie sumujące z kształtującym. Osoby stosujące IZ w swojej codziennej pracy pedagogicznej radzą, by umówić się z uczniami, które prace oceniane są kształtująco, a które stopniem.

Można przyjąć zasadę, że w czasie procesu uczenia się uczeń oceniany jest z pomocą IZ, a na końcu procesu stopniem. O tych zasadach powinni być poinformowani także rodzice. Właściwie sformułowana pisemna IZ dostarcza im konkretnych informacji na temat postępów ich dziecka, ale przede wszystkim daje wskazówki, jak mogą dziecku pomóc poprawić ocenę. Bo co ważne, każda praca opatrzona IZ musi być przez ucznia poprawiona zgodnie z sugestiami w niej zawartymi. Nie należy także mylić IZ z oceną opisową. Ocena opisowa w przeciwieństwie do IZ nie daje informacji bieżącej na temat pracy ucznia, nie jest komentarzem do konkretnego działania na lekcji czy w domu, ma charakter podsumowujący dokonania dziecka w danym czasie. Ponadto w ocenie opisowej nie ujmuje się tego, co należy poprawić.

⁵ Danuta Sterna, *Uczę (się) w szkole*, Warszawa 2014, str. 62

⁶ Danuta Sterna, *Uczę (się) w szkole*, Warszawa 2014, str. 62

Przykład kryteriów oceniania pracy oraz IZ z języka angielskiego⁷

Praca domowa

Kryteria dobrze wykonanej pracy:

1. Napisz swój tygodniowy plan lekcji po angielsku.
2. Napisz poprawnie nazwy dni tygodnia i nazwy przedmiotów.
3. Napisz pracę starannie.

Michale,

Wszystkie nazwy przedmiotów w języku angielskim napisałeś poprawnie. Zwróć uwagę na pisownię dni tygodnia, pamiętając o tym, że w języku angielskim piszemy je zawsze wielką literą, Pomyliłeś się w słowie Tuesday i Thursday. Proponuję Ci, abyś zrobił dla siebie kolorowe karty wyrazowe (pokazywałam takie na lekcji) z nazwami dni tygodnia. Proszę Cię, żebyś na czwartek przygotował plan lekcji i rozkładzie na każdy dzień podkreślił swoją ulubioną lekcję.

Informacja zwrotna stanowi jedną ze strategii oceniania kształtującego (OK)-oceniania pomagającego nauczycielowi nauczać, a uczniom uczyć się. Jest i było ono obecne w pracy nauczycieli, ale od kilku lat mocno podkreśla się jego znaczenie. Warto zastosować techniki sprzyjające wprowadzaniu pozostałych strategii OK takich jak: określanie celów ucznia się i kryteriów sukcesu, współpraca i ocena koleżeńska, samoocena, zadawanie pytań kluczowych, organizowanie dyskusji, zadawanie zadań dających informację, jak uczniowie się uczą. Nieocenionym źródłem wiedzy na temat OK są materiały zamieszczone na stronie Centrum Edukacji Obywatelskiej (CEO) – instytucji edukacyjnej, która od roku 2000 kompleksowo pracuje z dyrektorkami i dyrektorami szkół oraz kadrą nauczycielską nad doskonaleniem stosowania OK. Ekspertką współpracującą z CEO jest Danuta Sterna, autorka wielu publikacji na temat OK oraz stwierdzenia: *Brak motywacji jest jednym z największych problemów obecnej szkoły. I nie zmieni się to, jeżeli uczniowie nie wezmą odpowiedzialności za swoją naukę. Aby jednak uczeń stał się autorem procesu swojego uczenia się, trzeba go do tego przygotować.*

⁷ Przykład pochodzi z materiału do kursu CEO dla koordynatorów i mentorów w programie *Aktywna edukacja*

Bibliografia:

Black P. i inni, *Jak oceniać, aby uczyć?*, Warszawa 2006

Sterna D., *Uczę (się) w szkole*, Warszawa 2014

Sterna D., *Ocenianie kształtujące w praktyce*, Warszawa 2008

Materiały edukacyjne dla koordynatorów i moderatorów programu *Aktywna edukacja*

Materiały zamieszczone na stronie <http://www.ceo.org.pl/pl/ok>

OCENIANIE KSZTAŁTUJĄCE NA SKRÓTY

Joanna Osowska

Dość przewrotnie niemal na końcu naszej publikacji proponujemy krótkie wprowadzenie do filozofii oceniania kształtującego. Niniejsze opracowanie zostało przygotowane dla Państwa dzięki materiałom dostępnym na stronie Centrum Edukacji Obywatelskiej <http://www.ceo.org.pl/pl/ok>, którą polecam osobom chcącym poznać jeszcze lepiej strategię oceniania kształtującego.

Ocenianie kształtujące ma wspierać ucznia w uczeniu się, a nauczyciela w modyfikowaniu procesu uczenia. Ocenianie kształtujące zmusza nas do zmiany myślenia o ocenianiu w ogóle. Dotąd była to czynność, której nie lubili uczniowie, ponieważ polegała na uwypukleniu „braków” i mocno wpisywała się w tzw. kulturę błędu. Dzisiaj gdy mówimy o ocenianiu kształtującym, to powinniśmy widzieć proces, który ma wspomagać zarówno ucznia jak i nauczyciela w poszukiwaniu dróg rozwoju, ewaluacji, modyfikacji aż w stronę procesu, który nazywamy kulturą uczenia się.

STRATEGIE OCENIANIA KSZTAŁTUJĄCEGO

Rys. Danuta Sterna

ELEMENTY OCENIANIA KSZTAŁTUJĄCEGO

Rys. Danuta Sterna

Po czym poznać nauczyciela stosującego ocenianie kształtujące?

Taki nauczyciel:

- określa cele lekcji i formułuje je tak, że są zrozumiałe dla ucznia,
- ustala z uczniami kryteria oceniania tzw. NaCoBeZu,
- stosuje informacje zwrotną, która służy uczniowi w planowaniu procesu uczenia się,
- buduje atmosferę uczenia się, opartą na współpracy i dobrych relacjach,
- formułuje pytania kluczowe, angażujące uczniów w zajęcia,
- przygotowuje uczniów do samooceny i oceny koleżeńskiej.

METODNIK OK, czyli skuteczne narzędzia wspierające stosowanie oceniania kształtującego.

I. Światła – to kolorowe karteczki, które stanowią sposób na komunikację między nauczycielem a uczniem stopnia zrozumienia omawianych treści.

Zielony kolor oznacza – daję sobie świetnie radę, wszystko rozumiem,

Żółty kolor – mam pewne wątpliwości,

Czerwony kolor – nic nie rozumiem, ratunku.

Światła można również używać do wyrażania zgody, odpowiedzi na „tak” i na „nie”, ale wtedy wykorzystujemy tylko dwa kolory: czerwony i zielony.

II. Karty A, B, C, D

Służą do udzielania przez uczniów odpowiedzi do zadanych przez nauczyciela pytań z możliwością czterech różnych odpowiedzi. Stosując to narzędzie możemy uzyskać odpowiedź na pytanie zadane całej klasie. Należy pamiętać, aby dać uczniom czas na zastanowienie się, porozmawianie w parze, bowiem nie sama odpowiedź się liczy, również umiejętność jej uzasadnienia.

III. Białe tablice

Białe tablice sucho ścieralne służą do udzielania odpowiedzi flamastrem sucho ścieralnym na tablicy. Uczeń po napisaniu odpowiedzi podnosi tabliczkę do góry tak aby nauczyciel widział udzieloną odpowiedź. Dzięki zastosowaniu białych tablic nauczyciel w szybki sposób ma informację wiedzy, umiejętnościach uczniów z całej klasy. Tablice nie

muszą być gotowymi, zakupionymi w sklepie tablicami, bardzo dobrze sprawdzą się zrobione z zalaminowanych kartek bloku technicznego.

IV. Zakaz ponoszenia rąk

Zasada niezgłaszania się do odpowiedzi przez podnoszenie ręki. Dzięki niej oraz zastosowaniu patyczków wszyscy uczniowie mobilizują się do poszukiwania odpowiedzi na pytanie nauczyciela. Bez tej umowy nauczyciel najczęściej pyta osoby, które same zgłaszają się do odpowiedzi. Karta taka może być w metodniku, lub być z zasięgu ręki nauczyciela by mógł bezgłośnie przypomnieć uczniom o wprowadzonej zasadzie.

V. Patyczki

Narzędzie to służy aktywizacji wszystkich uczniów, pobudza ich do czynnego udziału w zajęciach. Patyczkami mogą być szpatułki lekarskie (100sztuk 4,99zł w sklepach medycznych), mogą być kartoniki szerokości 1,5cm. Patyczki nie mają być narzędziem terroru uczniów, oraz powodem ich lęku przed odpowiedzią. Patyczki powinno się stosować do rozwiązywania trudności, poszukiwania odpowiedzi na pytania problemowe, w toku lekcji. Każda klasa powinna mieć u nauczyciela swój słoik z imiennymi, ozdobionymi nawet przez uczniów patyczkami. Nauczyciel zadając pytanie powinien umożliwić zastanowienie się, dialog uczniów w parach i dopiero potem losując prosić wylosowanego ucznia o odpowiedź. Ważne, aby podczas stosowania patyczków stosować również zasadę „niepodnoszenia rąk”.

VI. Wyjściówki

Wszyscy wiemy co to jest WEJŚCIÓWKA – szybki sprawdzian wiedzy, umiejętności z ostatnich zajęć. Krótko mówiąc – ma sprawdzić z czym uczniowie wchodzi na lekcje. Cemu służy..... trudno określić, ale na pewno nie ma wpływu na dalszy przebieg zajęć, bo też trudno modyfikować w momencie uzyskania informacji.

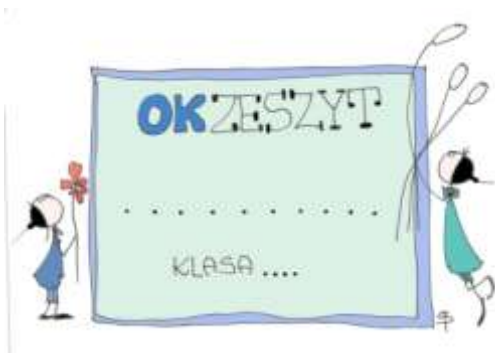
WYJŚCIÓWKA – odwrotność i przeciwność WEJŚCIÓWKI. Bo na wyjście, bo jest informacją o tym z czym uczeń wychodzi z zajęć. Daje możliwość modyfikacji procesu uczenia się uczniów.

Wyjściówka to mała karteczka, na której każdy uczeń pod koniec lekcji zapisuje odpowiedź na pytanie zadane przez nauczyciela. Wyjściówkę zbiera i analizuje nauczyciel.

Propozycje pytań do wyjściówki:

- Co było dla mnie na tej lekcji najważniejsze?
- Co było zrozumiałe, a co nie?
- Jakie chciałbym/chciałabym zadać pytanie na ten temat?
- Czego chciałbym/chciałabym jeszcze nauczyć się na ten temat?
- Jaki powinien być nasz następny krok?
- Co mnie zaskoczyło?
- Co było dla mnie niejasne?
- Co mi pomagało mi się uczyć, a co przeszkadzało?
- Co chciałbym/chciałabym, jeszcze powtórzyć?
- Jaki temat chciałbym/chciałabym, jeszcze powtórzyć przed sprawdzianem?
- Co uda mi się zastosować w przyszłości i życiu.

SŁÓW KILKA O ZESZYCIE OK

Z inicjatywy pani Danuty Sterny i pani Beaty Zwierzyńskiej powstała idea tworzenia zeszytów OK, jako odpowiedź na potrzeby uczniów w zakresie tworzenia notatek pomocnych w procesie uczenia się.

Zeszyt wykorzystywany jest przez:

1) ucznia - jako materiał pomagający w przygotowaniu się do sprawdzianów, uczący zapisywania użytecznych refleksji oraz śledzenia własnego procesu uczenia się,

2) nauczyciela - jako pomoc przy monitorowania pracy uczniów i wyciągania wniosków do planowania nauczania.

Zeszyt OK nie jest zwykłym zeszytem przedmiotowym, jest zeszytem, w którym uczniowie znajdą NaCoBeZu, kryteria sukcesu, czy będzie w nim miejsce na samoocenę. Zeszyt OK to zeszyt, który pomaga uczniowi uczyć się.

RELACJE NAUCZYCIEL- UCZEŃ

opracował doradca metodyczny - mgr Jarosław Hupało

Problemem o głównym znaczeniu dla zorganizowania procesu wychowania szkolnego jest układ wzajemnego kontaktowania się między nauczycielem a uczniem na tle lub w obecności innych uczniów.

Nauczyciel i uczniowie wzajemnie się obserwują, porozumiewają. Można powiedzieć, że nauczycieli uczeń pozostają ze sobą w interakcji. Wzajemna interakcja ma spowodować określone skutki wychowawcze i dydaktyczne.

W skład procesu interakcji wchodzi dwa zjawiska:

- postrzeganie się
- porozumiewanie się

Postrzeganie to zdobywanie informacji za pomocą własnych zmysłów. Porozumiewanie się to przesyłanie informacji z jednego miejsca w drugie. Może odbywać się werbalnie i niewerbalnie. Niewerbalne formy porozumiewania się to: kontakt fizyczny, bliskość fizyczna, ruchy orientacyjne (zajmowanie określonego miejsca np. w pokoju), ruchy całego ciała, gesty, ruchy głową, wyraz twarzy, wygląd zewnętrzny, pozalingwistyczne aspekty mowy.

W relacjach nauczyciel- uczeń interakcje oznaczają:

- nauczyciel postrzega ucznia i/lub nadaje do niego wiadomości
- uczeń postrzega nauczyciela i/lub nadaje do niego wiadomości

Wszystko to dzieje się w warunkach określonych przez tło, jakie dla interakcji stwarzają właściwości zespołu wychowanków, swoiste wymogi klasy szkolnej oraz realizowane w zespole zadania, w związku z którymi przebiega interakcja.

Do opisu tych relacji można użyć wprowadzonej przez Andrzeja Jankowskiego metafory teatralnej: to, co się dzieje w szkole to sztuka teatralna, miejscem akcji jest klasa szkolna, ukryty program to, co się dzieje, choć nikt tego świadomie nie zaplanował, aktorami są nauczyciele i uczniowie.

Miejsce akcji składa się ze sceny i kulis. Scena to przeważnie szkolna klasa, a kulisy to toalety, palarnia za szkołą, boisko, korytarze, a także pokój nauczycielski. Tu można robić to, co w klasie jest niemożliwe, także odpocząć, zrelaksować się. Kulisy są niezbędne i dla uczniów i dla nauczycieli, by utrzymać się w dobrym zdrowiu psychicznym.

Aktorzy, którymi są nauczyciele stanowią wyodrębnioną grupę zawodową. Specyfika zawodu nauczycielskiego polega na:

- pracy w izolacji od kolegów i koleżanek

- nauczyciele jako grupa rzadko wchodzą w swojej pracy w kontakt z przedstawicielami innych zawodów
- w relacjach z uczniami i rodzicami nauczyciele wymagają wzajemnego poparcia. Różnice

między nauczycielami dotyczą:

1. Roli nauczyciela:
 - podejścia autorytarnego lub liberalnego
 - nastawienia na wynik lub na proces
 - położenie nacisku na program lub metodę
2. Sposobu patrzenia na uczniów i ich działalność
3. Sposobu traktowania wiedzy
4. Sposobu podejścia do ucznia:
 - zespołowe lub indywidualne
 - odtwarzanie lub tworzenie
 - uczenie przez słuchanie lub przez działanie
5. Preferencji co do technik nauczania

Cechy najbardziej lubianych przez uczniów nauczycieli to:

1. umiejętność nauczania (jasno tłumaczy, podaje przykłady, dobrze zorganizowany)
2. pogodny, łagodny, cierpliwy, nie daje się byle czym zirytować
3. przyjacielski, koleżeński, nie trzyma się na uboczu
4. interesuje się uczniami, rozumie ich
5. bezstronny- nie ma swoich „pupilków”
6. sprawiedliwy

Dobre efekty dydaktyczne uzyskuje nauczyciel, gdy: więcej niż inni wymaga, ma lepsze umiejętności nauczania, ma większą wiedzę merytoryczną, utrzymuje lepszą dyscyplinę. Przypuszcza się, że istnieje związek między osobowością nauczyciela a sposobem postępowania w klasie, które może być autorytarne lub demokratyczne (stylem kierowania). Osoby kierujące w sposób demokratyczny różnią się od nauczycieli kierujących autokratycznie pod następującymi względami:

- posiadają większą pewność siebie
- są nastawione raczej ekstrawersyjnie
- są raczej optymistyczne
- są bardziej zrównoważone emocjonalnie

- nie wykazują nadmiernej samokontroli
- przywiązują większą wagę do wartości o charakterze społecznym

Właściwości uczniów

Wśród właściwości osobowościowych uczniów wpływających na procesy porozumiewania się i na karierę szkolną najważniejsze są:

- samoocena tj. stopień w jakim uważają sami siebie za osobę zdolną, osiągającą sukcesy, wartościowa. Uczniowie o niskiej samoocenie mają trudności z nawiązaniem bliskich przyjacielskich stosunków z innymi, a w konsekwencji czują się izolowane, a potem rzeczywiście stają się społecznie izolowane. Najlepiej, jeśli samoocena jest wysoka, ale realistyczna
- Aspiracje i potrzeba osiągnięć, czyli pragnienie uzyskania sukcesu przy realizacji zadań stanowiących dla niej wyzwanie nie ze względu na związany z wykonywaniem zysk, ale dlatego, by po prostu zrobić to dobrze
- Podmiotowość i przedmiotowość. Uczniowie różnią się przeświadczeniem, że poprzez swoje działanie, postępowanie mogą w znacznym stopniu wpłynąć na otaczające go zjawiska lub mają tendencję do traktowania własnej osoby przede wszystkim jako obiektu zmian dokonywanych przez innych ludzi. Jeżeli dziecko wierzy, że warunki w jakich się znajduje nie mogą zostać przez nie zmienione, może wówczas dojść do wniosku, że wszelkie starania nie mają sensu i przestaje próbować.
- Poziom uspołecznienia, czyli przejawianie zachowań prospołecznych (opierających się na życzliwości, udzielaniu pomocy innym) i rozwoju moralnego. Przeciwnieństwem uspołecznienia jest zachowanie antyspołeczne, agresywne, wyrządzające szkodę innym ludziom

Właściwości klasy

Specyficzne cechy klasy w stosunku do innych małych grup to:

- przynależność do zespołu jest przymusowa
- wspólne działanie i sposób postępowania są w znacznym stopniu określone z góry przez szkołę, system oświaty
- struktura klasy w znacznym stopniu tworzy się spontanicznie
- z uwagi na to, że klasa jest zwykle liczną grupą, ma tendencje do tworzenia się podgrup

Struktura grupy to układ miejsc, jakie zajmują poszczególni jej członkowie względem siebie. Miejsce w tej strukturze to pozycja jednostki. Struktur zespołu może się stworzyć ze względu na różne kryteria, np. ze względu na to, kto od kogo odpisuje lekcje, kto jest stale podporządkowywany.

Jaki jest cel interakcji zachodzących w klasie? To, co ma miejsce można nazwać „bojem”, „próbą sił”, która doprowadzi do tego według czyjej woli będzie się toczyć rzeczywistość szkolna- woli nauczyciela czy uczniów. Oznaczać to może, że w klasie ma miejsce konflikt interesów obu stron. Ma to raczej miejsce w klasach starszych niż młodszych. Relacje te nazywane są negocjacjami i są wzajemną grą między osobami, w czasie której każdy szuka maksymalizacji własnego interesu. Negocjacje mogą być ukryte lub jawne, pokojowe lub wrogie. Aby osiągnąć cele nauczyciele i uczniowie stosują strategie, czyli sposoby osiągania celu i techniki.

Techniki stosowane przez nauczycieli i uczniów to:

1. wytrwałość- obie strony czekają, kto się pierwszy zmęczy i ustąpi. Jest to również ustawiczne nawoływanie do porządku lub do pracy
2. porównywanie- uczniowie porównują powołując się na to, że inny nauczyciel na coś pozwala, nauczyciel mówi np., że on jest wyjątkowo tolerancyjny, bo nikt inny by na to się nie zgodził
3. uzasadnienie- przez nauczyciela stosowane w celu podkreślenia znaczenia pracy, uczniowie zaś stosują wymówki, tłumaczenia
4. powoływanie się na poprzednie ustalenia
5. groźby
6. obietnice- mogą mieć charakter przekupstwa, gdy proponuje się coś za coś
7. wybuch- gniewu czy oburzenia jako próba ukazania większej władzy czy mocy niż aktualnie posiada
8. powoływanie się na tradycję czy wyższą władzę, np. „tak się zawsze robi”
9. przyjmowanie ekstremalnej pozycji tylko po to, by mieć z czego zrezygnować- jest to stwarzanie miejsca do kompromisu
10. proponowanie wyboru
11. oferowanie partnerowi tego czego chce, po to, by uniknąć czegoś, czego może chcieć bardziej
12. gra na zwłokę
13. mobilizowanie wsparcia po drugiej stronie- np. zjednywanie sobie nieformalnego przywódcy wśród uczniów
14. obrażanie, poniżanie
15. pochlebstwo

16. rozśmieszanie i zabawa pracy na rodzaj zabawy

17. pomaganie

18. zaprzyjaźnianie się

Szerszym pojęciem niż techniki są strategie, czyli sposoby osiągnięcia celu.

Strategie nauczycieli

Strategią może być:

1. styl kierowania:

a) autokratyczny, który polega na tym, że:

- nauczyciel stopniowo informuje uczniów o każdym kroku, jaki mają uczynić
- nie toleruje projektów i pomysłów zgłaszanych przez uczniów
- wydaje polecenia, wymaga natychmiastowego wykonania
- przecina dyskusje
- dyryguje uczniami nie uczestnicząc w ich pracach

b) demokratyczny

- nauczyciel wskazuje sposób postępowania, nie wymagając, by tak koniecznie czynili
- wymienia poglądy z uczniami
- ośmiela uczniów do wyrażania własnych opinii
- zachęca do podejmowania decyzji
- włącza się do działań nie dominując

2. Władza nad mową

Wyrazem władzy nauczyciela nad uczniem jest fakt, że on i tylko on ma w klasie prawo do wypowiedziania komunikatów na temat komunikatów:

- panuje nad kolejnością wypowiedzi
- wymaga odpowiedzi, wywołuje do odpowiedzi
- ma prawo przerywania odpowiedzi, poprawiania błędów

3. Strategie przetrwania- są stosowane po to, by stworzyć właściwe warunki do nauczania

a) Socjalizacja- stosowana po to, by uczniowie zaakceptowali wzorce lansowane przez szkołę.

Socjalizacji służą tzw. techniki uśmiercania, czyli .nie zwracanie uwagi na te aspekty osobowości, które nie są zgodne z rolą dobrego ucznia. Są to np.: podkreślanie roli zespołu, a nie jednostki, łamanie woli, nagradzanie za grzeczność, nacisk na właściwy wygląd

- b) Dominacja - polega np. na wypowiedaniu gróźb bardzo ostrym tonem, wyeksponowaniu ucznia ze złośliwym komentarzem po to, by go ośmieszyć
- c) Negocjacje, czyli apele, prośby, pochlebstwa, przekupstwa, groźby.
- d) Fraternalizacja- polega na zaprzyjaźnianiu się z dziećmi udając lub nawet wierząc w to, że jest się jednym z nich. Może następować przez wygląd, sposób ubierania, zachowanie, mowę, zainteresowania, flirtowanie. Formą fraternalizacji stosowaną przez starszych nauczycieli jest dystansowanie się, co do wymagań dyrekcji, do tego co robią inni nauczyciele.
- e) Nieobecność i wycofywanie się np. rozpoczynanie lekcji później lub kończenie wcześniej.
- f) Rytuał i rutyna (są do pewnego stopnia niezbędne, bo dają poczucie bezpieczeństwa). Można tu zaliczyć zwyczaj dyktowania uczniom notatek.
- g) Moralizowanie- służy do usprawiedliwiania swoich działań.

4. Granie samym sobą, czyli włożenie w sytuację szkolną całej swojej osobowości nie pozostawiając nic lub prawie nic dla innych sfer życia. Nauczyciel do spraw nauczania używa prywatnego życia, odwołuje się do niego, mówi o swoich uczuciach.

Strategie uczniów

Wybór strategii zależy od perspektywy czasowej, od celu, może wynikać ze strategii stosowanej przez nauczyciela. Uczniowie , podobnie jak nauczyciele stosują też swoje strategie przetrwania. Są one stosowane po to, by dać sobie radę ze znacznie silniejszą władzą. Są to np.:

1. Poszukiwanie specjalnych względów. W skrajnych przypadkach jest to płaszczenie się komplementowanie lub „bycie pomocnym”, stwarzanie dobrego wrażenia>
2. „Starać się nie podpaść”- polega na tym, by ukrywać słowa, gesty, czyny, które mogłyby się nie podobać
3. Wycofywanie np. przez okazywanie cierpliwości lub rezygnacji.

Wśród strategicznych umiejętności szczególnie duże znaczenie ma umiejętność radzenia sobie ze strachem. Według niektórych pedagogów jest to dominujące uczucie w szkole i jego wpływ na życie uczniów jest ogromny. Działania uczniów, szczególnie tych, którym ciężko idzie w szkole nakierowane są na unikanie kłopotu, zmieszania, kary, dezaprobaty lub utraty statusu. Gdy dzieci przewidują porażkę, starają się uczynić wszystko, by ją jeszcze przed faktem osłonić, by odczuwać, że miały rację, a jeśli się pomyliły, to pomyliły się niewiele więcej niż inni. Dzieciom

tym zostaje niewiele energii na rozwiązanie problemu. Często popełnienie błędu daje ulgę, bo nie trzeba się wtedy martwić, że się pewnie popełni błąd. Gdy nauczyciel mówi dziecku, że popełniło błąd, często słyszy westchnienie ulgi: „wiedziałem, że będzie źle”. Jest to tzw. „ucieczka przez upadek”. Może ona także dawać korzyści na przyszłość przy wyrobieniu strategii eksponowania słabości, niekompetencji, niemożności- jeśli nauczyciele wiedzą, że nie nic nie mogą zrobić, to niczego nie będą się po mnie spodziewać i nie będą mogli mnie ukarać za to, że nie umiem zrobić tego, co każą. Prowadzi to do postawy całkowitego odrzucenia wszelkich obowiązków. Gdy jest się nastawionym na niepowodzenie, nie można się rozczarować.

Ciekawe u uczniów są strategie odpowiedzi na pytania nauczycieli. Są to:

- zgadywanie
- sprawianie wrażenia, że się umie
- odpowiadanie cicho i niewyraźnie.

Przykładami strategii dywersyjnych stosowanych w stosunku do wypowiedzi nauczyciela są:

- zadawanie specjalnie głupich pytań
- udzielanie mylnych informacji
- przedłużanie wypowiedzi
- prośba o informacje na tematy niezręczne, niełatwe, niewygodne
- traktowanie nauczyciela jako osoby trzeciej
- odpyskiwanie
- komentowanie, podważanie wypowiedzi nauczyciela
- wygłup
- robienie hałasu
- śmiech, robienie min

Strategią stosowaną przez uczniów, którzy zdają sobie sprawę, jak ważna jest nauka, a chcą uniknąć miana pracusia jest:

- naśladowanie większości (pracować tylko tyle, by nie odstawać od innych)
- kontrolować informacje (ciężko pracować, ale sprawiać wrażenie, że się nie pracuje)
- okazjonalnie stosować „wychylenie się”, po to, by być rozpoznany „jako swój”
- wyszukiwanie „kozła ofiarnego”

Dydaktyczne rezultaty procesów interakcji

Racją bytu nauczyciela są efekty uzyskiwane przez uczniów. W wysokim stopniu z uzyskanymi wynikami uczniów korelują duże oczekiwania nauczyciela wobec uczniów (te dzieci, u których nauczyciele spodziewają się lepszych rezultatów, te rezultaty osiągają), oryginalność, zapał i entuzjazm, Ciepło emocjonalne nauczyciela (tylko dla pewnych grup uczniowskich), jasność wykładu, zadawanie otwartych pytań, problemów do rozwiązania, dostosowanie stylu kierowania do wieku uczniów, rodzaju zadania do wykonania.

Wnioski dla nauczycieli

Z badań nad relacjami nauczyciel- uczeń wynikają następujące wnioski dla nauczycieli dotyczące postępowania wobec uczniów:

1. Być plastycznym, jeśli chodzi o styl kierowania.
2. Pobudzać aktywność wychowanków (zachęcać do współzarządzania, dawać twórcze zadania).
3. Stać się osobą znaczącą dla uczniów.
4. Stosować rozpoznawanie zwrotne własnej pracy.
5. Budować motywacje.
6. Wyrabiać w sobie nawyk stałego obserwowania uczniów.
7. Eliminować negatywne skutki selektywnego dopływu informacji o uczniach.
8. Często przebywać z uczniami w różnych sytuacjach.

9. Rozpoznawać sygnały niewerbalne nadawane przez uczniów.
10. Troszczyć się o otwartość kanałów komunikacji.

Na zakończenie spróbujmy się odnaleźć wśród dowcipnie scharakteryzowanych przez Leszka Wójcika „Biblijnych typach wychowawców”:

Mojżesz jest surowy i wymagający. Jego twardość budzi respekt i szacunek, nawet nauczycieli i dyrektora. Irytuje go ludzka słabość, bo sam jest silny. Trudno mu wybaczać błędy uczniom. On daje w szkole najniższe oceny, bo na szóstkę umie sam Pan Bóg, na piątkę on- pierwszy po Bogu. W gniewie potrafi w ciągu sekundy zniszczyć to, nad czym pracował cały semestr.

Salomon jest mądry i efektowny, ale jego mądrość jest trochę na pokaz. Jest artystą w swoim fachu, jest lubiany przez uczniów. Tak wierzy w swoją mądrość i wspaniałomyślność, że do błędów przyznaje się też na pokaz. Potrafi docenić uczniów bystrych i błyskotliwych. Salomona może zgubić namiętność i pożądanie sławy. Jeśli ma słabości, przeżywa je sam, bo nie chce zburzyć własnego

idealnego wizerunku.

Piłat- uczy, bo musi. Czuje się bardziej urzędnikiem oświaty, niż nauczycielem. Rzetelnie wypełnia swoje obowiązki i prowadzi szkolne statystyki. Nigdy się nie wyróżnia. Dbą o podnoszenie swoich kwalifikacji, ale jedynie w trosce o swój awans lub lepsze zarobki. Uczniowie niechętnie proszą go o pomoc. Nigdy nie poświęciłby się dla ucznia.

Judasz- sprawia pozory dobrego i życzliwego. Często bierze stronę uczniów i wiele im wybacza. Sprawia wrażenie poczciwego i dobrotliwego, bo chce być lubiany. Surowo jednak traktuje tych, którzy za jego pozwoleniem potraktowali go zbyt poufale. Odgrywa się na uczniach, którzy przejrzeni jego grę i zrozumieli jego dwulicowość. Sam dobrze nie wie, czy uczniowie powinni go lubić, czy się bać, szanować, czy nienawidzić. Sam nie wie jak swój cel osiągnąć.

Jezus- zawsze sprawiedliwy i miłosierny. Budzi szacunek, bo potrafi cudownie nauczać. Mistrz jest surowy i wymagający, ale sprawiedliwy. Przejmuje się każdym błędem swojego ucznia. Jest łagodny, ale Jego delikatne słowa nagany bolą bardziej niż największa chłosta. Uczy odpowiedzialności za każde słowo i czyn.

Pamiętajmy, że we wzajemnych relacjach nauczyciel i uczeń posiadają tę samą godność i równe prawa człowieka. Obustronne poszanowanie i respektowanie przysługujących praw stanowi fundament partnerstwa we wzajemnym odniesieniu.

W swoim postępowaniu spróbujmy dążyć do postawy mistrza, który byłby dla wszystkich wzorem do naśladowania.

Bibliografia:

1. Janowski Andrzej, *Psychologia społeczna a zagadnienia wychowania*, Ossolineum, Wrocław, 1980
2. Janowski Andrzej, *Uczeń w teatrze życia szkolnego*, WsiP, Warszawa, 1999
3. Wojewoda Mariola, *Autorytet nauczyciela*, Wychowawca, Kraków, 5/2003
4. Wrężel Marek, *Partner ucznia i rodzica*, Wychowawca, Kraków, 3/2001

Rozdziały z wydawnictw zwartych

1. **LEDZIŃSKA Maria** : Psychologia nauczania : ujęcie poznawcze : podręcznik akademicki / Maria Ledzińska, Ewa Czerniawska. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2011. – S. 353–368 :

Z zagadnień dialogu edukacyjnego. ISBN 978-83-01-16553-6

2. **SZOŁTYSEK Adolf E.** : Filozofia wychowania moralnego / Adolf A. Szołtysek. – Kraków : Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2009. – S. 290–293 : Kompetencje nauczyciela względem uczniów. ISBN 978-83-7587-201-9

Artykuły, rozprawy z wydawnictw zbiorowych

1. **BĄK, Ewa** :Praca z klasą – praca z grupą / Ewa Bąk // W : Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna : badania, opinie, inspiracje / pod red. nauk. Małgorzaty Karwowskiej-Struczyk, Doroty Sobierańskiej, Magdaleny Szpotowicz. – Warszawa : Wydawnictwo Akademickie „Żak” Teresa i Józef Śnieciński, cop. 2011. – S. 96–114. ISBN 978-83-62015-37-5
2. **KRÓL-ZIELIŃSKA, Magdalena** : Nauczyciel i uczeń w sytuacjach konfliktowych / Magdalena Król-Zielińska, Renata Śleboda // W : Sytuacje konfliktu w środowisku rodzinnym, szkolnym i rówieśniczym : jak sobie radzą z nimi dzieci i młodzież? / red. Danuta Borecka-Biernat. – Warszawa : „Difin”, 2010. – S. 104–115. ISBN 978-83-7641-277-1
3. **PASZKIEWICZ, Aneta**: Podmiotowe traktowanie wychowanka wyzwaniem dla współczesnej edukacji / Aneta Paszkiewicz // W : Współczesne strategie i wyzwania edukacyjne / red. nauk. Piotr Mazur i Dorota Sikora. – Chełm : Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa : Chełmskie Towarzystwo Naukowe, 2010. – S. 63–71. ISBN 978-83-61149-76-7
4. **ROSIŃSKA Agnieszka** : Specyfika trudnych sytuacji społecznych w relacji uczeń – nauczyciel w procesie diagnozy zaburzeń socjalizacji / Agnieszka Rosińska, Dariusz Rosiński // W : Zaburzenia w zachowaniu dzieci i młodzieży w kontekście trudnych sytuacji szkolnych i pozaszkolnych / pod red. nauk. Danuty Boreckiej-Biernat. – Kraków : Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2011. – S. 237–257. ISBN 978-83-7587-568-3

Artykuły z czasopism

1. **BĄBEL, Przemysław**
Warto chwalić ucznia swego / Przemysław Bąbel // Psychologia w Szkole. – 2013, nr 4, s. 69–76
2. **DUBIEL, Paulina**
Jak skutecznie rozmawiać z uczniem? / Paulina Dubiel // Wszystko dla Szkoły. – 2012, nr 12, s. 16–18
3. **KARAPUDA, Julia**
Nauczyciel w oczach uczniów / Julia Karapuda // Wszystko dla Szkoły. – 2012, nr 12, s. 8–9

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z WYKORZYSTANIEM OCENIANIA KSZTAŁTUJĄCEGO

Anna Kulpa

Scenariusz zajęć powstał w trakcie szkoleń o tematyce "Ocenianie kształtujące"

Praca zbiorowa

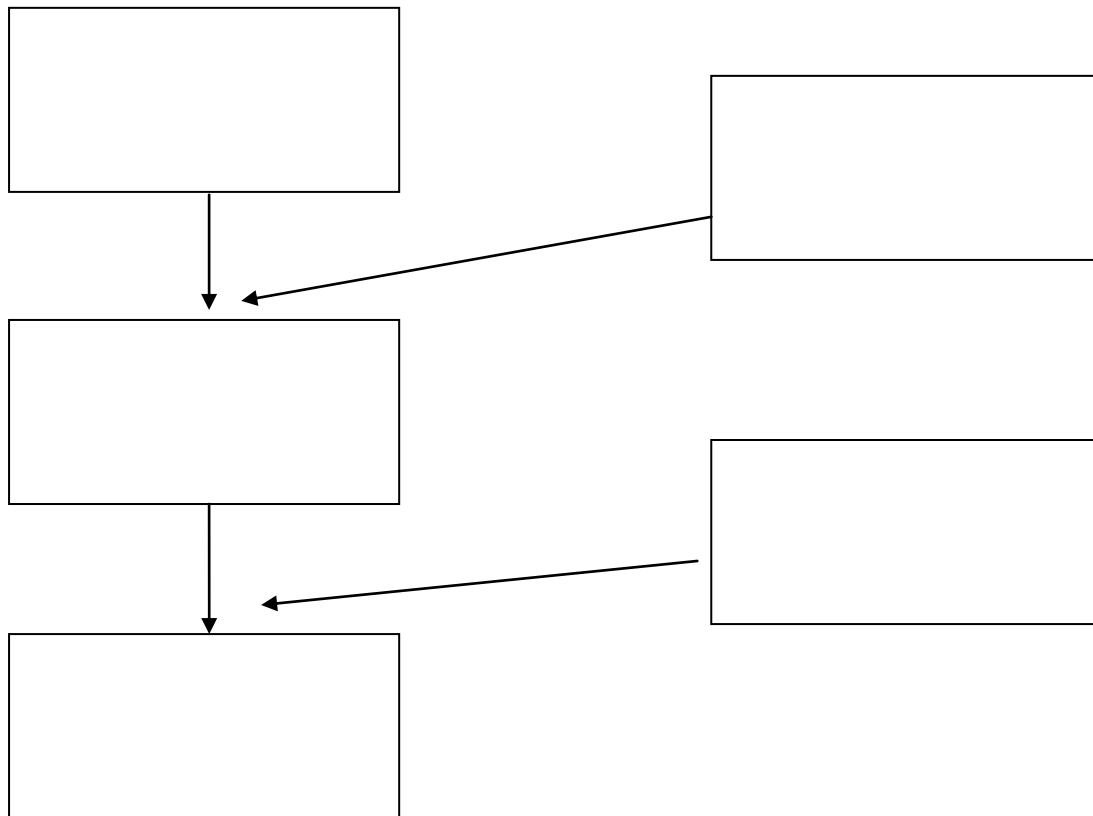
Temat	Obliczenia procentowe w zadaniach tekstowych
Forma	praca z zespołem klasowym, praca grupowa, praca indywidualna
Metody	Techniki aktywizujące, TOC – gałąź logiczna
Środki dydaktyczne	Karta pracy z zastosowaniem gałęzi logicznej; Podręcznik; zbiór zadań
Cele zajęć	Uczeń: <ul style="list-style-type: none">• Zna pojęcie procentu• Wykonuje działania z wykorzystaniem procentów• Prowadzi proste rozumowanie składające się z niewielkiej liczby kroków• Ustala kolejność czynności (w tym obliczeń prowadzących

	<p>do rozwiązania problemu i potrafi wyciągnąć wnioski)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobiera odpowiedni model matematyczny do prostej sytuacji • Przetwarza tekst zadania na działanie arytmetyczne • W przypadkach osadzonych w kontekście praktycznym oblicza procent danej wielkości w stopniu trudności 10%, 15%, 20%, 25% itp.
Cele lekcji w języku ucznia	<ul style="list-style-type: none"> • Wykonam działania z wykorzystaniem procentów
Pytanie kluczowe	<ul style="list-style-type: none"> • % :) na co dzień?
Przebieg zajęć	<p>Część I – faza wprowadzająca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Czynności organizacyjno – porządkowe. • Sprawdzenie pracy domowej. • Podanie tematu lekcji i omówienie jej przebiegu, przedstawienie uczniom celów lekcji. <p>Część II – faza realizacyjna:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozgrzewka Uczeń zamienia procenty na liczby, liczby na procenty np. $20\% = 0,20 = 2/10 = 1/5$ $1/4 = 25/100 = 0,25 = 25\%$ Uczeń oblicza proste procenty z liczby np. 10% z liczby 80 2. Rozwiązywanie zadań tekstowych <ul style="list-style-type: none"> • Zad.1. (karta pracy) – wspólnie omawiamy i rozwiązujemy zadanie - wykorzystanie gałęzi logicznej Pokaż światło (czerwone, pomarańczowe, zielone)

	<p>zrozumienia rozwiązania</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zad. 2 (karta pracy) – uczniowie rozwiązują zadanie w grupach - wykorzystanie gałęzi logicznej • Zad. 3 (karta pracy) – uczniowie rozwiązują samodzielnie wykorzystując gałąź logiczną <p>Część III – faza podsumowująca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podsumowanie: "Czym zajmowaliśmy się na dzisiejszej lekcji?" • "Czy procenty są potrzebna w życiu codziennym?" • Ocena pracy uczniów na lekcji. • Zadanie pracy domowej.
<p>Materiały pomocnicze</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik; • tablica interaktywna; • karty pracy; • gotowe szablony gałęzi logicznej.

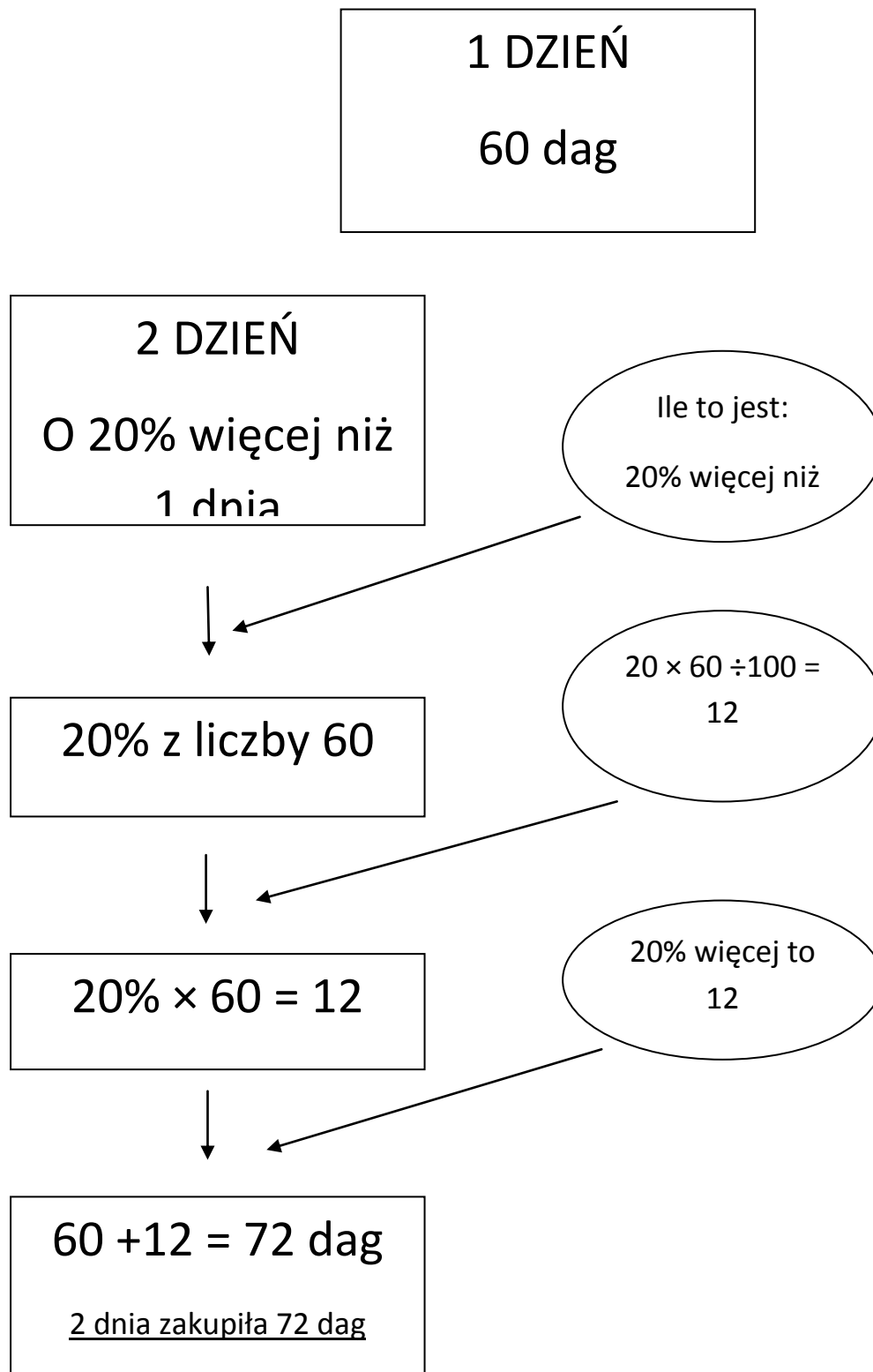
Zad.2.

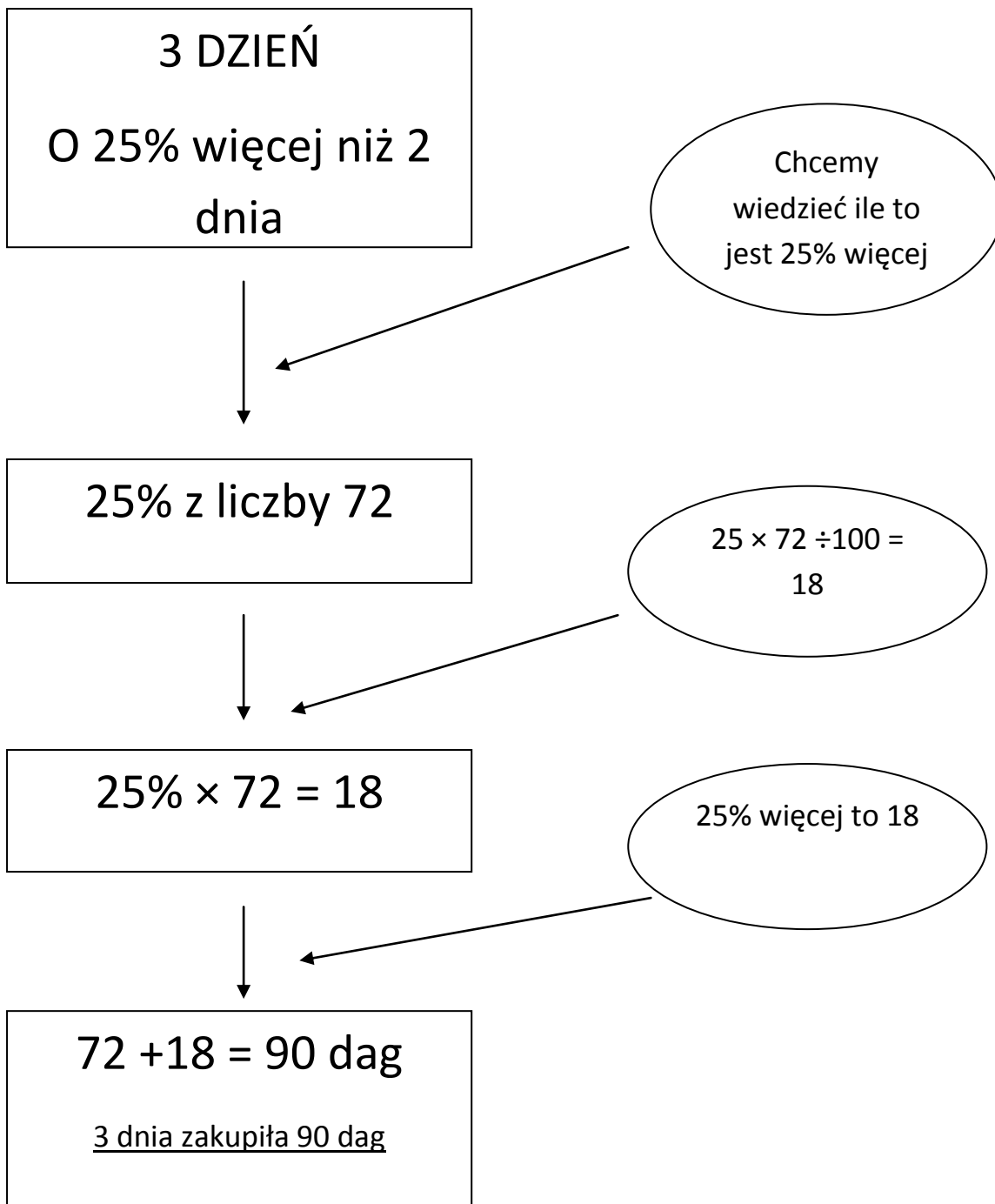
Na początku roku szkolnego Marcin ważył 45 kg, a pod koniec o 10 % więcej. Ile ważył Marcin na koniec roku szkolnego?

Zad. 1

Weronika przez 3 dni kupowała truskawki, zawsze za tę samą kwotę. Pierwszego dnia kupiła 60 dag, drugiego o 20% więcej niż pierwszego, a trzeciego o 25% więcej niż drugiego dnia. Ile truskawek kupiła Weronika trzeciego dnia?

Zad. 3.

Jurek otrzymał rabat na zakup butów i koszuli. Ile pieniędzy zaoszczędził?

Buty
160 zł

Koszula
80 zł